

הדף היומי בבלי: מסכת בבא מציעא דף י"ג
הדף היומי בהלכה: סימן קס"ב מתחילת הסימן עד אמצע סעיף א' וה"ה
המוסר היומי: אהבת חסד חלק א פרק ה' אות ח' עד פרק ו'

לוח
לימוד
יומי

האם מותר לבלוע רוק ביום הכיפורים?

הלכות והנהגות לימים הנוראים

מתוך ביאורים ומוספים משנה ברורה מהדורת 'דרשו'

שיעור השתייה ביום הכיפורים לחיוב 'כרת', הוא מלוא ל'חי אחת מנופחת; כאשר מכניסים לפה כמות כזו של משקה, נראה הדבר כאילו שתי הלחיים מלאות, ומכאן הכינוי של השיעור: 'כמלוא לוגמיו' (לחי = לוגמא); באדם בינוני, כמות זו פחותה מ'רביעית'.

והפוסקים דנים לגבי אדם שעקרו את שיניו בסמוך ליום הכיפורים, או שקבעו בפיו שיניים תותבות, כיצד מחשבים את שיעור מלוא לוגמיו; ויש שהורה שבכל מקרה מחשבים לפי מלוא הלחי עם השיניים הטבעיות, בין שנעקרו, ובין שהוחלפו בתותבות. משקה שאינו ראוי לשתייה, אסור מדרבנן לשתותו ביום הכיפורים, ויש שכתבו שהשותה כמות גדולה ממשקה זה עובר באיסור מן התורה, משום שה'עיניו' מתבטל בכך.

אכן, בליעת רוק מותרת אף מדרבנן, כיון שאין הכוונה בבליעתה לשתייה; ורוק שגלגלו בפיו עד שנעשה כמשקה, יש שהורה שאסור מדרבנן לבלועו, ויש שהורה שגם בליעת רוק זה מותרת. ונוזלים שנקרשו במקצת - דנים הפוסקים אם דינם כמאכל ושיעורם לחיוב 'כרת' ביום הכיפורים הוא 'ככותבת', או שדינם כמשקה ושיעורם 'כמלוא לוגמיו'.

[סימן תריב, סעיף ח-ט וס"ק כב, כה ר"כט; ביאורים ומוספים דרשו, 35, 36 ו-44]

מה הם 'מים ראשונים' ו'מים שניים'?

כפי שלמדנו, לנטילת ידים נדרשת רביעית (86.4-150 מ"ל, לשיטות השונות) מים לפחות. בדרך כלל שופכים בנטילת ידים יותר מרביעית על כל יד, אולם, השופך פחות מרביעית על כל יד, צריך לשפוך על כל יד פעמיים: פעם אחת כדי לטהר את הידים, ופעם נוספת כדי להעביר את המים מהשפיכה הראשונה אשר נטמאו מהיד. שתי שפיכות אלו מכונות 'מים ראשונים' ו'מים שניים'. ויש אומרים שאין חובה לשפוך מים שניים, ודי בניגוב להעברת המים הראשונים. ומאידך, יש אומרים שאף כששופך רביעית בבת אחת על כל יד, צריך לשפוך מים שניים. [ס"ק א ושעה"צ ס"ק א; וראה ביאורים ומוספים דרשו, 2]

באיזה מקרה חובה להטות את האצבעות וכף היד כלפי מעלה?

בעת שפיכת המים בנטילת ידים, ראוי להטות את אצבעות הידים וכף היד כלפי מעלה. והשופך על ידיו פחות מרביעית בבת אחת - יבקש מאחר לשפוך, ויטה את אצבעותיו וכף ידו כלפי מעלה גם מלאחר שפיכת 'מים שניים' (ראה לעיל) עד לניגוב; וזאת מפני החשש שמא זלגו מעט 'מים ראשונים' טמאים (ראה לעיל) אל הזרוע, ואם היד תופנה כלפי מטה לאחר שפיכת מים שניים, ישובו המים הטמאים ויזלגו מהזרוע אל היד ויטמאוה. ויש אומרים שחובה להותיר את האצבעות וכף היד במצב מוטה כלפי מעלה מלאחר שפיכת מים ראשונים, כיון שלדעתם גם אם ישובו המים אל היד לפני שפיכת מים שניים, לא יטהרו אותם המים השניים. [סעיף א, וס"ק א, ג, ד וט; ביאורים ומוספים דרשו, 6]

האם ניתן ליטול ידים בחדר האמבטיה?

נטילת ידים בבית הכסא - יש אומרים שאף אם יצא מבית הכסא כאשר המים שעל ידיו לחות במידה של 'טופח על מנת להטפח' - דהיינו שאם יגע בהן אדם אחר, ירטב דבר אחר ממגעו - יתכן שחלה עליהן טומאה לאחר נטילתן מחמת היותן בבית הכסא, וקשה להקל בדבר. ויש אומרים שבשעת הדחק, כגון שנמצא במטוס ואין לו מקום אחר ליטול, ניתן להקל וליטול בבית הכסא שבזמננו, וכן בחדר אמבטיה ביתי, אך אין לברך בתוכם. ויש שהתנה את ההיתר בכך שהמקום נקי, והטינוף אינו נמצא בו בקביעות. ויש שהתיר לכתחילה, אך כתב שירא שמים יעשה 'צורת הפתח' כנגד הכסא או כיור האמבטיה עצמם. [ביאורים ומוספים דרשו, 1]

אתמול למדנו

- דבר שהדרך להקפיד להסירו, נחשב כחציצה בנטילת ידים לסעודה. ומי שידי התלכלכו בדבר החוצץ, וניקה אותם היטב במים ובסבון, ונותר רושם של צבע על גבי היד, אין זו חציצה.
- דבר שהדרך להסירו בהזדמנויות שונות, כגון טבעת שמסירים אותה בעת לישת בצק, נחשב כחציצה על אף שבדרך כלל נמצא על היד.
- לדעת ראשונים רבים, אין צורך לשפוך את המים בנטילת ידים אלא על האצבעות, עד לנקודת חיבורן לכף היד. ולדעת רבים אחרים מקום הנטילה הוא עד נקודת חיבור כף היד לזרוע. וכן המנהג.

מחר נלמד

- מהי תנוחת הידים המיוחדת לשופך פחות מרביעית בבת אחת?
- מדוע לא נאמר הדין הנ"ל במי ששופך רביעית ויותר בבת אחת?
- מנהג הגבהת הידים לאחר הנטילה